Vaasan hallinto-oikeus H00324/22

8.12.2022

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNTA

ASIA: Lakivaliokunnan lausuntopyyntö valtioneuvoston oikeudenhoitoa koskevan selonteon (VNS 13/2022 vp) johdosta, kuulemistilaisuus 9.12.2022 klo 9.15

Johdanto

Valtioneuvoston oikeudenhoidon selonteko on valmistunut. Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt tämän johdosta Vaasan hallinto-oikeudelta asiantuntijalausuntoa. Lausunnossa keskitytään arvioimaan selonteon sisältöä hallinto-oikeuksien näkökulmasta.

Lausunto

Selonteossa on listattu kattavasti oikeudenhoidon kehittämiskohteita. Siinä on riittävällä tarkkuudella kuvattu oikeudenhoidon kentän vahvuudet ja ongelmat. Tuomioistuinlaitoksen parissa työskentelevät ovat jo pitkään voineet todeta keskeisen ongelman olevan riittämättömät voimavarat ja tästä aiheutuva juttujen käsittelyn viivästyminen. Tämä on laajemmin koko suomalaisen oikeusvaltion ja muiden mukana myös hallintotuomioistuinten ydinongelma.

Hallinto-oikeus pitää ensiarvoisen tärkeänä, että selonteossa on selkeästi lausuttu lisäresurssien tarve. Tarvittavat toimenpiteet vaativat noin 90 miljoonan euron pysyvää vuosittaista lisärahoitusta. Nyt tarvitaan konkreettisia päätöksiä lisärahoituksesta, jolla pystytään tehokkaasti ratkomaan selonteossa esiin nostetut ongelmat.

Hallinto-oikeuksien toiminnan kulmakivenä on osaava henkilöstö, mikä korostaa hallinto-oikeuksien perusrahoituksen merkitystä. Resurssivaje on heijastunut erityisesti henkilöstöön, joka on tällä hetkellä hyvin kuormittunut. Pysyvä rahoituksen

avulla on entistä paremmat mahdollisuudet osaavien henkilöiden rekrytoimiseen vakinaisiin virkoihin. Tilapäiset määrärahat eivät ole kestävä ratkaisu. Niiden avulla harvoin pystytään houkuttelemaan riittävän osaavaa henkilökuntaa. Epävarmuus määräaikaisuuksien jatkumisesta vaikeuttaa toiminnan organisointia ja kehittämistä.

Kuten selonteosta ilmenee, hallinto-oikeudet käsittelevät vuosittain suuren määrän asioita, jotka ovat keskenään hyvin erilaisia. Asiat voivat olla joko yhteiskunnallisesti tai yksittäisen henkilön kannalta merkittäviä. Selonteon hallinto-oikeuksia koskevan luvun 7 lopussa on käsitelty hallinto-oikeuksien asiarakenteen muutosta vaativammaksi ja suullisten käsittelyjen määrän kasvua. Sivun 43 viimeisessä virkkeessä on todettu, että ”Aiempaa monimutkaisempien asioiden ratkaiseminen edellyttää oikeuskysymysten ohella esitetyn selvityksen arviointia”. Hallinto-oikeus huomauttaa tältä osin, että kaikkien asioiden ratkaiseminen edellyttää sekä oikeuskysymysten että selvityksen arviointia.

Toimenpide-ehdotuksia koskevassa liitteessä 1 on käsitelty oikeuspalvelujen saatavuuden ja asiakaspalvelujen parantamista. Ensimmäisen kohdan mukaan oikeuspalveluille asetetaan palvelulupaus keskimääräisten käsittelyaikojen lyhentämiseksi sekä muiden palvelutavoitteiden saavuttamiseksi. Pelkillä lupauksilla käsittelyajat eivät lyhene eikä muitakaan tavoitteita saavuteta. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että resurssit saatetaan riittävälle tasolle selonteossa esitetyllä tavalla ja hallinto-oikeudet kehittävät omat menettelytapansa mahdollisimman tehokkaiksi. Vuonna 2020 käynnistetty hallinto-oikeuksien valtakunnallinen laatuhanke on tästä oiva esimerkki. Laatuhankkeen vuoden 2022 kehittämisaiheeksi valikoitui päätösten rakenne ja päätösten kirjoittaminen. Laatuhankkeen raportit ovat valmistumassa ja hiljattain pidetyillä laatupäivillä keskusteltiin vilkkaasti ja innostuneesti aiheesta. Laatuhankkeen jalkauttamiseen käytännön lainkäyttöön tulee olemaan merkittävässä asemassa vuoden 2023 aikana ja ylituomareilla tulee olemaan siinä keskeinen rooli. Yhteenvetona tästä voidaan siis todeta, että ensin hallinto-oikeuksien toiminnan ja resurssien tulee olla kunnossa. Vasta tämän jälkeen voidaan alkaa lupailla.

Tähän lopuksi hallinto-oikeus haluaa tuoda esiin hallinto-oikeuksien näkökulmasta ehkä tärkeimmän seikan. On nimittäin erityisen keskeistä se, että hallinto-oikeuksien ratkaisukokoonpanoja koskevaa sääntelyä kehitetään mahdollisimman pikaisesti toimivalle tasolle. Hallinto-oikeuksille tulee antaa mahdollisuus käyttää joustavia kokoonpanoja tarvittaessa jopa juttukohtaisen harkinnan perusteella. Tietyissä asiaryhmissä myös yhden tuomarin kokoonpanoa tulisi voida käyttää.

Ylituomari Riikka Mäki